

The background of the cover is a painting of a bookshop. The shop's exterior is painted a vibrant green. Above the entrance, the name 'SHAKESPEARE and COMPANY' is written in yellow, stylized letters. The shop windows are filled with colorful books. A man in a brown suit and hat stands in the doorway, leaning on a cane. A woman in a red coat stands outside, looking towards him. The overall style is reminiscent of a classic illustration or painting.

KERRI MAHER

KNÍHKUPKYŇA
Z PARÍŽA

Príbeh ženy,
ktorá zmenila
svet literatúry

IKAR

KNÍHKUPKYŇA
Z PARÍŽA

KNÍHKUPKYŇA Z PARÍŽA

— —
KERRI MAHER
— —

Preložila Tamara Chovanová

IKAR

KNÍHKUPKYŇA Z PARÍŽA

Kerri Maher
The Paris Bookseller

THE PARIS BOOKSELLER copyright © 2022 by Kerri Maher
Translation © 2024 by Tamara Chovanová
Poetry translation © 2024 by Jana Kantorová-Báliková
Slovak edition © 2024 by IKAR, a.s.

ISBN 978-80-551-9537-7

Pour mes amis – blízkym i vzdialeným, starým aj novým.
Vďaka vám sa zrodil tento príbeh.

*Paríž je taký krásny, že vo vás zasýti aj to,
po čom v Amerike vždy hladujete.*

Ernest Hemingway

PRVÁ ČASŤ

1917 – 1920

Slávni ľudia sa nenarodili slávni.

Každý začína ako neznámy.

Adrienne Monnierová

KAPITOLA I

Ťažko odolať pocitu, že Paríž je *to pravé* miesto. Odkedy tam žila rodina Beachovcov, Sylvia sa tam pokúšala pätnásť rokov vrátiť. Jej otec Sylvester bol pastorm americkej cirkvi v Latinskej štvrti a ona, romantické dievča, sa nevedela nasýtiť Balzaca a *cassouletu*. Najviac si z tých čias uchovala pocit, ktorý skrývala hlboko v srdci, že keď sa jej rodina musela vrátiť do Spojených štátov, francúzske hlavné mesto jej pripadalo žiarivejšie ako všetky mestá, v ktorých kedy bola či mohla byť. Nielenže tam blikali plynové lampy, osvetľujúce mesto za tmy, svietil tam aj ten neodmysliteľný biely kameň, z ktorého bola postavená veľká časť mesta – žiarivý život šplachotal v každej fontáne, pri každom stretnutí študentov, pri každom bábkovom predstavení v Luxemburských záhradách a opere v Théâtre de l'Odéon. Išlo aj o to, ako sršala životom jej matka, čítala knihy, hostila profesorov, politikov a hercov, pri svetle sviec im podávala syte večere, debatovalo sa pri nich o knihách a o dianí vo svete. Eleanor Beachová hovorila svojim trom dcéram – Cyprian, Sylvii a Holly –, že žijú v najúžasnejšom meste a navždy to zmení ich život.

Nič sa tomu nevyrovnalo – ani výroba plagátov, dvíhanie telefónov či klopanie na dvere s Cyprian, Holly a matkou v službách Národnej strany žien v New Yorku; ani

dobrodružná samostatná cesta po Európe a obdivovanie veží a dláždených ulíc v mnohých iných mestách; ani prvý vytúžený bozk od spolužiačky Gemmy Bradfordovej; ani pochvala jej obľúbených učiteľov.

Ale teraz skutočne *žije* v meste, ktoré jej uchvátilo dušu.

Sylvia sa vybrala z bytu, v ktorom bývala s Cyprian v ohromujúco krásnom, aj keď rozpadávajúcom sa Palais Royal, po Pont Neuf prešla na druhú stranu Seiny a vdychovala vietor od rieky, do tváre jej šibal krátke kučery, hrozilo, že jej zahasí cigaretu. Uprostred mosta zastala a obdivovala Notre-Dame so symetrickými gotickými vežičkami pri rozetovom okne a s elegantnými, jemnými, nie pevnými piliermi, ktorých sila ju ešte vždy ohromovala – veď už celé stáročia podopierali tie hrubé gargantuovské múry.

Zakrátko sa už prepletala úzkymi uličkami v Latinskej štvrti, dobre ich poznala z potuliek v čase dospievania. Hoci trochu blúdila, celkom ju to tešilo, aspoň mohla obdivovať Kostol Saint-Germain-des-Prés a spýtať sa na cestu peknej francúzskej študentky, ktorá popíjala *café crème* pri stolíku na chodníku pred kaviarňou Les Deux Magots. Napokon zastala pred domom číslo 7 na rue de l'Odéon, kde bolo kníhkupectvo A. Monnierovej.

Fasáda obchodíka *madame – ou, peut-être, mademoiselle?* – Monnierovej bola príjemne sivá, nad veľkými výkladmi napísané bledšou farbou stálo meno majiteľky. Keď Sylvia otvorila dvere, zvonec veselo zazvonil. Medzi policami siahajúcimi po plafón stálo zopár ľudí, police plné kníh, ľudia čítali, pozerali na chrbty kníh, nikto nerozprával, bolo tam ticho ako v prázdnom kostole. Sylvia sa zrazu ostýchala ozvať, a tak sa len obzerala dookola, odkladala otázku.

A bola rada, že mlčí, lebo objavila zopár krásnych vydání svojich obľúbených francúzskych románov, prečítala takmer

celú poviedku v najnovšom vydaní *Vers et Prose* a zrazu obchod okolo nej ožil. Zákazníci nakupovali, bolo počuť cinkanie pokladnice, dnu vošli zhovorčivejšie dvojice, v miestnosti sa ozývali hlasy.

Sylvia vzala z police knihu, ktorú si prišla kúpiť, odniesla ju s časopisom, ktorý ju zaujal, k stolu s veľkou mosadznou pokladnicou, za ktorou sa usmievala nápadne krásna žena zhruba v jej veku, úzke pery, nebesky belasé oči, nedalo sa nevšimnúť si alabastrovú pleť kontrastujúcu s havraními vlasmi. V duchu počula, ako by Cyprian kritizovala staromódne oblečenie tej ženy, sukňa dlhá po zem, blúzka zapnutá až po krk, nevelmi to skrývalo kyprú postavu, ale Sylvii sa na tej žene všetko páčilo. Zdalo sa jej, že sa s ňou možno porozprávať. No bolo za tým aj čosi viac – Sylvia zatúžila pohľadiť hladké líce tej ženy.

„Našli ste... po čom vaše srdce túži?“ spýtala sa tá žena po anglicky s výrazným francúzskym prízvukom.

Po čom moje srdce túži? Sylvia sa usmiala na typicky francúzskom zápale v tých jednoduchých slovách, potom po francúzsky odvetila: „Áno, našla, no som sklamaná, že ste zistili, že nie som Francúzka.“ Bola jazykovo nadaná, plynne ovládala tri cudzie jazyky. Potešilo ju, že keď prehovorila, na ženu zapôsobila jej dokonalá výslovnosť.

„Odkiaľ ste?“ spýtala sa, tentoraz po francúzsky.

„Zo Spojených štátov. V poslednom čase som žila v Princetone v New Jersey, neďaleko New Yorku. Mimochodom, volám sa Sylvia. Sylvia Beachová.“

Žena splasla ruky a zvolala: „Les États-Unis! To bol domov Benjamina Franklina! Toho mám najradšej! Ja som Adrienne Monnierová.“

Sylvia sa zasmiala, zdalo sa jej celkom prirodzené, že toto pekné dievča v staromódnom oblečení tak obdivuje jej

oblúbeného Otca zakladateľa. Veru *mademoiselle*, určite nie *madame*. „Teší ma, že vás spoznávam, *mademoiselle* Monnierová. Vaše kníhkupectvo je úžasné. Aj ja mám rada Benjamina Franklina,“ priznala. „Ale čítali ste niečo od Hawthorna? Od Thoreaua? A čo *Biela veľryba*? Tá patrí medzi moje najoblúbenejšie.“

A tak to išlo ďalej. Sylvia sa dozvedela o všetkých amerických autoroch, ktorí vyšli alebo nevyšli v preklade do francúzštiny, aj o tom, ako ťažko nájsť v kozmopolitnom Paríži knihy v angličtine. „Okrem toho,“ priznala Adrienne a placho sklopila mihalnice, „neviem po anglicky tak dobre, aby som čítala slávnú literatúru v pôvodnom jazyku.“

„Možno zatiaľ,“ uistila ju Sylvia a cítila, ako jej v hrudi horí srdce. Čosi medzi nimi preskočilo, bola si istá, že nešlo len o knihy. Dlane jej zvlhli.

„Tu si, Adrienne,“ ozval sa spoza Sylvie príjemný spevavý hlas.

Obrátila sa a uvidela ženu s hrivou vlnitých blond vlasov s ryšavkastým nádychom, mala ich vyčesané dohora, šaty podobné ako Adrienne, ibaže na jej útlej postave vyzerali celkom inak. Dlhé štíhle prsty sa jej pohybovali, akoby ich nemala pod kontrolou. Ale keď spočinuli na Adrienninej kratšej, silnejšej ruke, Sylvia okamžite vedela, že tie ženy sú milenky.

A pritom si myslela, že s Adrienne flirtujú. Už si tykali, namiesto *vous* si hovorili *tu*.

Adriennin obdivný, srdečný úsmev venovaný žene, ktorá teraz stála pri nej plece pri pleci, Sylvii zaboľel. Tie dve ženy mali niečo spolu, niečo, čo dlho hľadala, ale nevedela, že to chce – *potrebuje* –, kým to nevidela. Išlo o čosi, čo môže mať aj ona? Čo je to? Sylvia sa zrazu cítila dezorientovaná, vykoľajená prostredím – obchodom, ženami, knihami, barytónmi zákazníkov.

„Suzanne,“ povedala Adrienne, „dovoľ, aby som ti predstavila našu novú priateľku Sylviu Beachovú zo Spojených štátov. Sylvia, toto je Suzanne Bonnierrová, moja obchodná partnerka.“

Sylvia prehnane nadšene podala Suzanne ruku, tá ju pobaveno potriasla. „Teší ma, že vás spoznávam, *mademoiselle* Beachová.“

„Hovorte mi Sylvia, prosím,“ odvetila. „Máte úžasný obchod. Útulný, lákavý a ponúkate len to najlepšie.“ Iba sa čudovala, prečo Suzanne nie je uvedená ako spolujajiteľka obchodu. Predpokladala, že hoci Monnierová a Bonnierrová spolu pôsobia milo, možno by to bolo priveľmi okaté, aj keď Paríž je v tom smere liberálny. Minule Cyprian obliekla Sylviu do nohavicového kostýmu, sama si dala šaty s flitrami, obe si prehodili dlhé plášte, potom sa zviezli metrom do nového baru na rue Edgar-Quinet, kde klientelu tvorili samé ženy, polovica z nich mala monokle a gamaše. Zvonka ten podnik vyzeral ako ktorýkoľvek iný lokál, na malej markíze stálo iba slovo BAR, no keď vošli dnu, vládol tam hluk a výstredná otvorenosť, čo Sylviu zneistilo. Hovorila si, že sa musí uvoľniť a tešiť sa z toho, že žije v meste, kde taký lokál môže prosperovať, kde sa môže úprimne priznať, kto ju priťahuje, a kde žena v tvídovom obleku a klobúku môže spievať piesne Billyho Murraya. Také čosi bolo chránené zákonom, pretože počas Francúzskej revolúcie legalizovali vzťahy ľudí rovnakého pohlavia. Ale nepáčil sa jej pocit, že je len ďalšia lesba na trhu. Ako čitateľka mala radšej pokoj, diskretnosť a jemnosť obchodu A. Monnierovej.

„Ďakujem,“ odvetila Suzanne. „Nikdy som nebola v tvojej rodnej zemi, ale počula som a čítala som o nej úžasné veci. Samozrejme, pre Francúzsko je veľkou inšpiráciou.“

„V mojej krajine je možno veľa skvelých vecí, ale som rada, že som tu,“ vyhlásila Sylvia, spomenula si na cenzúru, ktorú zaviedli na základe Comstockových zákonov a zákonov o špionáži, o dlhom boji za volebné právo žien a poburujúcej snahe o zavedenie prohibície, ktorá sa šírila ako lesný požiar. Zdalo sa, že myšlienky, ktoré kedysi pôsobili okrajovo a priveľmi zvláštne, aby ich brali vážne, sa v Amerike zakorenili, zatiaľ čo dobré, silné myšlienky, ktoré by krajine pomohli napredovať v novom storočí, ustupovali do úzadia.

„Aj my sme rady, že si tu,“ rozžiarila sa Adrienne.

„Musíš dnes prísť na čítanie!“ zvolala Suzanne. „Prídu k nám naši drahí priatelia Valery Larbaud a Léon-Paul Fargue. Aj Jules Romains. Poznáš tých spisovateľov?“

„Pravdaže poznám! Bude mi čťou, ak sa s nimi stretnem.“ Pri tom pomyslení Sylvii skrúcalo žalúdok. *Jules Romains? Vraiment? Čo mu povie?*

„Príď o ôsmej. Z leteckých náletov si už nič nerobíme.“

Hm, potom sa už nevedela sústrediť na esej o Španielsku. Keď Sylvia sedela pri svojom stolíku v Palais, podchvíľou cítila prach a levanduľu, čo jej pripomínalo A. Monnierovú – obchod aj ženu súčasne –, a vždy keď zaborila nos do rukáva, aby našla jej zdroj, unikal jej.

Toto rozptýlenie je len ďalším znakom, že jej nie je súdené stať sa spisovateľkou, neubránila sa tej myšlienke, hoci vzhľadom na to, čo všetko v živote prečítala, všetci okolo nej, počínajúc rodičmi a sestrami až po najstaršiu priateľku Carlottu Wellesovú, si mysleli, že bude písať.

„Máš v sebe čosi z Walta Whitmana,“ povedal jej otec, vždy keď priniesla domov ďalšiu dobrú známku z eseje. „Viem to.“

Ale eseje neboli básne ani romány. Keď skúšala písať verše alebo poviedky, nepáčilo sa jej to. Whitmana zbožňovala.

Keď ho skúšala napodobniť – jeho alebo Kate Chopinová či niektorú zo sestier Brontëových –, pripadalo jej to ako urážka. Nepomáhalo jej, že keď bola staršia, obľubovala spisovateľov, ktorí úspešne kráčali vo Whitmanových stopách a tak ohromujúco ospevovali seba a svet, že keď niekedy dočítala ich texty, polovicu noci prebdela a premýšľala: Ako to robia? Ako do mňa preniknú, zovrú mi dušu a pripravia ma o pokoj? To ju trápilo hlavne po dočítaní Chopinovej *Prebudená* alebo Joyceovho *Portrétu mladého umelca*. Ach bože, keď myslela na tie dva romány, cítila búrku túžby, obdivu a žiarlivosti. Písali o telách a ich túžbach neuveriteľne úprimne, aj o vine a následkoch tých túžob, skladali slová do dráždivých viet, ktoré stelesňovali povahu vnútorného nepokoja postáv, takže Sylvia sa doslova potila pod prikrývkou.

Dokáže niekedy písať tak odvážne, keď vedela, že jej otec, duchovný, ktorého mala veľmi rada, si prečíta každé jej slovo? Možno sa potichu zmieril s tým, že je stará dievka, možno aj s jej diskrétnym sapfizmom – lebo nikdy na ňu nenalieval, aby sa vydala, a nespochybný jej priateľstvá so ženami, ktoré zahŕňali celú škálu vzťahov od celkom platonických až po bolestne intímne, ktoré boli vzácne –, ale bolo by čosi iné, keby písala o svojich túžbach s takou úprimnosťou, akú obdivovala v pokrokovejších časopisoch.

Môže písať o svojich hlbokých túžbach uvoľnene, tak, aby to nepôsobilo neviazane? Môže pomôcť zaplniť stránky svojho obľúbeného časopisu *The Little Review*, ktorý jeho editorka Margaret Andersonová v roku 1916 nechala odvážne prázdny, na dvadsiatich stranách uverejnila iba úvodník a v ňom napísala, že už nechce vydávať *pomerne dobré* diela, lebo všetko, čo vydá, musí byť skutočné umenie. Umenie, ktoré zmení svet. A Sylvia z celého srdca verila, že to je účel umenia – má byť nové, má zmeniť zmýšľanie, názory.

Spomenula si, čo povedala jej mama na otcovu poznámku o Whitmanovi: „Alebo môže byť druhou Elizabeth Cadyovou-Stantonovou.“ Prečo jej rodičia vybrali také veľké vzory? Oni sú na vine, keď tajne závidia Cyprian herecké úspechy?

Cyprian svojím spôsobom mohla za to, že boli v Paríži, a tak Sylvii prebleslo hlavou, že by jej mala byť vďačná. Jej sestra dostala úlohu v oblúbenom filmovom seriáli *Judex*, ktorý bol taký známy, že často ich na ulici zastavovali ľudia a žiadali jej sestru o autogram. Niekedy chceli aj Sylviin podpis, lebo predpokladali, že aj ona je nejaká nádejná hviezda, ktorá sa priživuje na spoločnosti krásnej hviezdy. Sylvia si len vzdychla a pomyslela si, že medzi ňou a jej mladšou sestrou to vždy bolo takto. Aj keď Sylvia už mala tridsať rokov, stále ju hnevalo, že Cyprian vždy upúta pozornosť svojím výzorom, kým ona vysiada v knižniciach a pri pracovnom stole a dúfa, že jedného dňa ľudia objavia jej slová a myšlienky.

„Vždy sú to len dospievajúci chlapci a dievčatá,“ sťažovala sa Cyprian, keď sa podpísala na ďalší obrúsok alebo kartónovú podložku. „Kde sú vojvodovia a iní bohatí ctitelia?“

„Ako dobre vieš, existujú, milá sestrička. To oni ti posielajú v Ritzi *veuve* a pernod. A ty chceš iba pozornosť mužov.“ Cyprian bola ochotnejšia pripútať sa k mužovi než Sylvia, tá sa zariekla, že sa nevydá, ani z rozumu, aby jej manželstvo v prípade potreby poskytlo maskovanie. Jednoducho sa jej nepáčila predstava, že by spojila svoj život s mužom, aj keby spal radšej v posteli s iným mužom. Všimla si, že také spojenie takmer vždy znamenalo podrobenie. A hoci Sylvia bola jedna z mála ľudí na zemi, ktorí vedeli, že jej sestra dáva prednosť ženám, Cyprian rada hrala roly, ktoré jej lichotili a pomáhali jej, aby si mohla kupovať šaty Chanel a talianske topánky, ten vkus a túžbu po pekných veciach zdedila po matke.

„Keby som dostala úlohu na javisku, posielali by mi kvety do izby,“ vzdychala.

Keď konečne nastal čas, aby sa vrátila na rue de l'Odéon, Sylvia šla metrom, potom sa polhodinu prechádzala po dláždenom nádvorí pred divadlom Odéon, fajčila jednu za druhou a nacvičovala si, o čom by sa mohla rozprávať so slávnymi spisovateľmi, nato si vzdychla, aká je hlúpa, a vošla do Adrienninho obchodu.

V letnom súmraku tlmene svietili lampy a bolo počuť živé rozhovory. Adrienne a Suzanne chodili po miestnosti, nalievali nápoje, zľahka sa dotýkali chrbtov hostí a vyvolávali smiech. Najmä Adrienne. Ostatní hostia bojovali o možnosť, aby sa s ňou mohli porozprávať. Tá bohyňa kníh bola ponorená do hlbokého, vážneho rozhovoru s malou skupinkou, Suzanne predstavila Sylviu Valerymu Larbaudovi a Julovi Romainsovi. Obaja muži ju pobožkali na líca, akoby sa poznali celé roky. „Monnierová nám o vás rozprávala,“ prezradil jej Romain. „Vraj rada čítate a máte rada amerických transcendentalistov. Zaujíma ma, či sa vám páči aj Baudelaire. Z toho istého obdobia vo Francúzsku.“

„Ach, samozrejme. *Kvety zla* zohrali dôležitú úlohu na oboch stranách Atlantiku,“ odvetila a potešil ju ich srdečný súhlas. Chvíľu sa rozprávali o literatúre 19. storočia, rozhovor hladko prešiel na nové romány a poéziu, na koniec vojny a budúcnosť literatúry vo Francúzsku.

Hm, možno sa jej konečne oplatilo, že toľko čítala.

Niekoľko sa jej zľahka dotkol laktá a Sylvia sa tak strhla, až jej vyšplechlo víno z pohára. *Adrienne*. Sylvia sa odvrátila od Larbauda a Romaina k hostiteľke, tá ju s úsmevom pobožkala na obe líca, Sylvia jej božky opätovala, no s tuho stisnutými perami.

„Dobre sa baviš, priateľka moja?“ Adrienne nečakala na odpoveď a uprela pohľad na oboch mužov. „Dúfam, že ste sa postarali, aby sa naša nová americká priateľka cítila príjemne.“

„Cítim sa príjemne,“ rýchlo všetkých uistila Sylvia.

„A vy, Monnierová, ste pridali ďalší skvost do tejto bohatej zbierky,“ poznamenal Larbaud.

To naozaj hovorí o nej? Veď ešte pred hodinou bola taká nervózna... Sylvia sa tam cítila ako doma, ani čo by chodila do tohto obchodu celý život. Ale vzrušovalo ju to nové dobrodružstvo, akoby skočila strmhlav do neznáma.

„Nečervenaj sa, drahá Sylvia!“ zasmiala sa Adrienne. „Vedela som, že si skvost, len čo som ťa zazrela.“

„No, moja sestra je herečka, teda som si zvykla, že ona je skvost.“

„Herečka?“ Romains zdvihol obočie. „Mohli sme ju niekde vidieť?“

„Hrá v seriáli *Judex*.“

Obaja muži sa hlučne rozosmiali, od vypitého vína im sčerveneli líca.

„Nevšímaj si ich.“ Adrienne hravo potľapkala Romainsa po ramene, kým sa spamätal. „Sú to hrozní snobi. Ja mám rada biograf aj divadlo. Ale seriál *Judex* som nevidela. Možno by sme si ho mali pozrieť.“

Znova pocítila vzrušenie, *frisson*. Prečo slová vo francúzštine najlepšie vystihujú príznaky fyzickej príťažlivosti?

„To by ste mali. Cyprian by bola nadšená.“

„Aj Suzanne by sa to páčilo.“

Suzanne. Ako na ňu mohla zabudnúť?

A zrazu stála vedľa nich, akoby ju privolali. Nespútane pobožkala Adrienne na líce a srdečne, familiárne pozdravila mužov – čím Sylvii pripomenula, že je tam nová, a hoci ju privítali úprimne, v skutočnosti to nepatrilo jej.

KAPITOLA 2

Deň čo deň ju však ťahalo za Adrienne Monnierovou, bolo to ako volanie Sirén.

Francúzski spisovatelia sa úprimne zaujímali o amerických a anglických spisovateľov, ktorých čítala, a Sylvia im požičala svoje knižky Wordswortha a Whitmana, ako aj staršie vydania časopisov *The Dial*, *The Egoist* a *The Little Review*, ktoré kúpila počas posledných návštev Londýna a New Yorku. Napísala matke, aby jej poslala viac kníh z knižnice, ktorú mala vo svojom starom domove v Princetone.

Niekedy ju sprevádzala Cyprian, obe v ústraní fajčili a šepkali si, vďaka čomu sa Sylvia cítila pri Suzanne seba-vedomejšie. Cyprian Suzanne nazvala – celkom ticho a len pred Sylviou – *la crapaudette*, čo je obmena francúzskeho slova *frapaud* – ropucha. Pôvodne ju označila žaba.

„Ale nie je zlá,“ namietla Sylvia, no vychutnávala si sestrinu nemilosrdnú kritiku. „Tento obchod bol aj jej nápad, nielen Adriennin.“

„Tak prečo nad dverami nie je aj jej meno?“

„Zrejme preto, lebo peniaze na otvorenie obchodu poskytl Adriennini rodičia.“

Cyprian pokrútila hlavou. „Hovorím ti, Sylvia, za tým je čosi viac.“

Ak v tom aj bolo čosi viac, nikto o tom nehovoril. Sylvia vedela len to, že tie dve ženy sa priatelili ešte ako študentky v parížskej škole, potom sa spolu vybrali do Londýna a tam sa zrodil nápad, že si otvoria kníhkupectvo, čo aj urobili v roku 1915. Sylvia sama nevedela, čo im viac závidí: uvoľnený každodenný partnerský styk, spoločnosť kníh alebo očividnú telesnú dôvernosť. Kedy naposledy ona niekoho pobozkala? A hoci mala jeden-dva krátke romániky, nedalo sa povedať, že bola zalúbená. Určite sa s nikým nezblížila ako Adrienne so Suzanne. V podstate akoby tvorili manželský pár. Teda do takej miery, ako bolo možné, aby dve ženy boli manželky. V obchode sa nebozkávali, ale ak jednu niekam pozvali, predpokladali, že tá druhá ju bude sprevádzať.

Sylvia sa na seba hnevala, že žiarli, nemala prečo žiarliť, veď Suzanne k nej bola milá. Práve ona raz v nedeľu popoludní navrhla: „Dnes hrajú archívne záznamy *Judexu*. Poďme do kina.“ A vyzbrojené sladkým drierkom a brandy sedeli s Adrienne, so Sylviou a Cyprian v tmavej sále, popíjali a dali sa príjemne strhnúť melodrárou. Cez prestávku šli Suzanne a Cyprian na toalety a Adrienne povedala Sylvii: „Tvoja sestra je takmer rovnako úžasná ako ty.“

Bože dobrý, tie slová jej vyvolali v hrudi takú horúčavu!

„To je od teba pekné, ale zdá sa mi to absurdné.“

„Každá hviezda nie je *étoile Polaire, chérie*. Niektoré sú nepolapiteľné, prchavé. Ale nie sú o nič menej úžasné, dôležité.“

„Ďakujem.“ Chcela jej toho povedať viac – že Adrienne je ako slnko, najžiarivejšia hviezda zo všetkých, ktorá ich zaliava hrejivým svetlom. Ale to by nebolo vhodné, keď sa každú chvíľu mohla vrátiť z toaliet Suzanne. Sylvia vedela, že sa červená, a keď videla, že Cyprian sa vracia na svoje miesto, povedala Adrienne, že teraz si ona odskočí na toaletu.